

Geestelijke verzorging Amsterdam UMC

Jaarverslag 2024

"Als je goed om je heen kijkt
zie je dat alles gekleurd is."

Colofon

Geestelijke verzorging
Amsterdam UMC

ZH 0 C 65.2
De Boelelaan 1117
1081 HV Amsterdam

Postbus 7057
1007 MB Amsterdam

(020) 444 43475
gv@amsterdamumc.nl

Redactie: Erik van Halsema
Grafische vormgeving:
Huisdrukkerij VUmc Amsterdam

April 2025

Inhoud

Voorwoord	5
Patiëntenzorg	6
Presentatie In search of stories bij Rai kunstbeurs	9
Transferafdeling	10
Betrokkenheid bij ethiek, morele counseling	11
Bereikbaarheidsdienst	12
Vieringen en bijeenkomsten	14
Kerkdiensten	14
Islamitische gebedsruimte	15
Herdenkingen	17
Een ruimte die het dragen kan	18
Wekelijkse meditatiesessies	19
Lunchconcertserie	20
Exposities	21
Onderzoek	22
Opleidingen en onderwijs	26
Klinische lessen	26
Stagiairs	28
Teamdag	30
Bijlage 1, medewerkers GV per 31 december 2024	32

Voorwoord

Dit jaarverslag heeft onderstaande dichtregel van K. Schippers als motto meegekregen. Het verwondert ons hoe er in alle situaties in het ziekenhuis kleur te vinden is. Dit kunnen lichte of donkere kleuren zijn, in alle nuances. We leefden met patiënten en hun naasten mee in blijdschap om herstel, maar ook met hun angsten, zorgen

en verdriet.

De geestelijke verzorging van patiënten en hun familieleden staat voor onze dienst centraal.

“Als je goed om je heen kijkt zie je dat alles gekleurd is.”

In dit verslag valt op hoezeer veerkracht daarbij belangrijk is. Dit betreft de veerkracht van patiënten en hun naasten, van zorgverleners en van onszelf als geestelijk verzorgers. Meditaties, vieringen, herdenkingen en lunchconcerten gaven de patiënten, collega's en onszelf weer moed en/of inspiratie. Telkens is het een zoeken naar ruimte die kan helpen om te dragen wat je overkomt of meemaakt.

Attentie voor diversiteit en verschillende culturele achtergronden van patiënten wordt blijvend gevraagd. We merken dat we voortgaand verzoeken krijgen voor onderwijs en klinische lessen. Tijdens onze teamdag hebben wij inhoudelijk stil gestaan bij rouw en verlies in transgendertrajecten.

U kunt lezen over onze deelname aan het project 'In search of stories' waarbij patiënten, geestelijk verzorgers en kunstenaars werken aan een co-creatie. Teken met kleurpotloden helpt in dit proces om de gevoelslaag van

heftige gebeurtenissen naar boven te brengen. Ook bij de ondersteuning van mensen die de diagnose milde cognitieve klachten of beginnende dementie hebben ontvangen, wordt getekend als onderdeel van de groepsbijeenkomsten die we als dienst Geestelijke verzorging organiseren samen met het Alzheimercentrum. Het doen van onderzoeksprojecten draagt bij aan de kwaliteit van onze zorgverlening en ontwikkeling van het vakgebied. Voorbeelden van dit onderzoek vindt u in dit verslag.

In ons team waren enkele wisselingen. We namen afscheid van Hasan Stranjac, jarenlange vaste kracht als islamitisch geestelijk verzorger. Hij wordt opgevolgd door Mohamed Chairi Kahlon. Ook namen we afscheid van Bram Oudenampsen. We zijn verheugd dat Jeroen Straatman na afloop van zijn stage als geestelijk verzorger aan ons team kon worden toegevoegd.

Ik wens u veel leesplezier en inspiratie toe. Mocht u vragen hebben naar aanleiding van dit verslag, aarzel dan niet contact met ons op te nemen.

Dr. Benita Spronk
Hoofd Geestelijke
Verzorging Amsterdam UMC

Patiëntenzorg

Geestelijk verzorgers worden ingeschakeld op momenten van leven en dood, bij afscheid en verlies, bij diepe verbondenheid of juist intense eenzaamheid, en bij ethische vraagstukken. Zo omschrijft de landelijke beroepsvereniging VGVZ het in het 'Beroepsprofiel geestelijk verzorger'. Ook in 2024 was dit ons werkterrein. Hoewel deze beschrijving nauwkeurig weergeeft wat we doen, voelt het tegelijkertijd wat afstandelijk. Terugkijkend op het afgelopen jaar herinneren we ons vooral de vele persoonlijke, aangrijpende, confronterende en soms ook ontroerende ontmoetingen met patiënten en hun naasten. Als geestelijk verzorgers zijn we intens betrokken bij mensen in uitzonderlijke situaties—iets wat veel van ons vraagt, maar ons ook diep vervult. In deze gesprekken worden we uitgedaagd om onze hermeneutische, therapeutische en spirituele vaardigheden in te zetten. Hermeneutisch door ruimte te geven aan emoties en het blootleggen van onuitgesproken vragen of impliciete aannames. Therapeutisch door mensen te ondersteunen in het vinden van helende coping strategieën en een levensoriëntatie die hen kracht geeft, zonder dat deze hen beperkt. En spiritueel door samen op zoek te gaan naar nieuwe of hernieuwde bronnen van zingeving die voor de ander betekenisvol zijn. Opvallend is dat de vraag naar geestelijke verzorging sinds de COVID-periode aanzienlijk is toegenomen. Soms zelfs zo sterk, dat het een uitdaging was om alle verzoeken dezelfde dag nog te honoreren. Ook zien we dat er steeds meer bekendheid is gekomen over ons werk—met name dat wij, ongeacht iemands geloof of levensovertuiging, voor iedere patiënt een gesprekspartner kunnen zijn.

Op de afdeling algemene chirurgie en MDL

Een man op hoge leeftijd is na een operatie aan de maag onverwachts geconfronteerd met uitzaaiingen. De verwachting was dat hij door de operatie voor genezing kon gaan. Nu is alles opeens anders. Er doemen allerlei vragen op: wat wil ik nog, wat kan ik nog en wat betekent mijn geloof nog in deze situatie. We bespreken zijn vragen en zoeken samen naar evenwicht en naar betekenis. Vooral het dilemma rond de verdere behandeling komt op de voorgrond: 'of ik nu wel of niet kies voor chemo, het zal toch kort zijn. Misschien dan maar het kortste scenario met de mogelijkheid nog een paar goeie maanden te hebben.' We spreken over de dood, beelden die hij daarover eigenlijk niet heeft, over de laatste periode, hospice, uitvaart en wat daarin voor hem belangrijk is. Tot besluit laat hij mij een aflevering van Petrus lezen, een dagelijkse overdenking van de protestante kerk. Het doet hem goed om te weten en te geloven dat hij er niet alleen voor staat.

La vallée des saints

Op afdeling heelkundige oncologie

Een jonge jongen met een lichte geestelijke beperking ligt opgenomen met een alvleesklierontsteking. Het valt niet mee om uit zijn eigen omgeving te zijn. Telkens roomt één van zijn ouders in. Hij heeft sterk de behoefte om los van zijn ouders met iemand van gedachten te wisselen. Dat wordt de geestelijk verzorger. We praten over alles wat hem bezighoudt, over de opname en waar het nu precies in zit dat het zo extra zwaar lijkt te zijn. We praten ook over zijn ouders, die hem – met de beste bedoelingen – betuttelen en met zorg overladen. En hoe verstikkend dat soms is. Samen zoeken we naar ruimte in het hoofd en in het hart om het vol te kunnen houden.

Op de transferafdeling

Een hoogbejaarde man, die aangetroffen is in zijn verwaarloosde en vervuilde woning, is opgenomen. Hij is 'apart'. Heeft zo zijn eigen ideeën over hoe de wereld in elkaar steekt, zoekt verdieping door het lezen van spirituele boeken en kan soms maar moeilijk de prikkels aan die meekomen met het verblijf op een verpleegafdeling. Via de gespreksgroep komt de geestelijk verzorger met hem in contact en er ontstaat een serie gesprekken waarin gesproken wordt over zijn leven, werk, de situatie nu, zijn eigenzinnige gedachten en de gevolgen ervan. Uiteindelijk blijkt dat hij niet meer naar huis kan en zal gaan wonen in een verpleeghuis voor mensen met een psychiatrische aandoening. Door de aandacht op de afdeling waarvan de gesprekken met de geestelijk verzorger een onderdeel zijn, bloeit hij wat op en kan stappen zetten naar een betere woonsituatie en lichtere toekomst.

Het zorgpad slokdarmkanker

Een man van middelbare leeftijd is opgenomen vanwege slokdarmkanker en is daarvoor geopereerd. De geestelijk verzorger bezoekt hem in het kader van het zorgpad. Vaak is dit maar één gesprek, maar in dit geval ontstaan er complicaties waardoor het contact langer duurt. De complicaties op zich zijn al reden genoeg voor een gedachtewisseling over de vraag hoe je het volhoudt, wat je daar voor nodig hebt en wat je zelf meebrengt aan kracht en motivatie, maar in dit geval speelt er op de achtergrond een familiekwesitie mee die de patiënt wakker houdt, steeds weer overvalt en daardoor veel energie kost. We verkennen de familiegeschiedenis en komen uit bij de vraag waarom dit verhaal hem zo onder de huid kruipt: wat maakt dit verhaal zo belangrijk? En hoe kan je daar evenwichtiger naar kijken?

Op de dagbehandeling

Een jonge vrouw met een carcinoom in het gezicht wordt poliklinisch verwezen naar de geestelijke verzorger. De geestelijk verzorger bezoekt haar op de dagbehandeling waar zij een chemokuur krijgt. Het gesprek verloopt niet gemakkelijk omdat de patiënte matig verstaanbaar is. Inhoudelijk gaat het gesprek vooral over de nog prille relatie die zij heeft. Hoe zal die zich ontwikkelen nu er zoveel veranderd is? De ziekte voelt ondanks de succesvolle operatie als een 'zwaard van Damocles': wat als het terugkomt, zal hij me dan nog steunen, kan hij het dan nog aan. Samen verkennen we de situatie en komen uit bij de vraag waar deze gedachten vandaan komen. Hebben ze hier al over gesproken? Wie denkt wat? En denk je jezelf niet in de problemen door van alles te veronderstellen? In het gesprek zoeken we naar evenwicht en naar een manier om het vertrouwen groter te maken.

'Presentatie In search of stories bij Rai kunstbeurs'

In het project 'In Search of Stories', werken patiënten, geestelijk verzorgers en kunstenaars aan een co-creatie: een tastbaar eindproduct in de vorm van een kunstwerk. Dit kunstwerk is het resultaat van een proces, waarbij de patiënt de meest heftige gebeurtenis van zijn of haar leven onder ogen komt en er een creatieve vorm aan geeft. Onderdeel van dit proces is dat de patiënt met de geestelijk verzorger een zogenaamde 'rich picture' maakt. Dit is een tekening, waarin de heftige gebeurtenis met alle gevoelens, gedachten en associaties die daarbij komen, in beeld wordt gebracht. Door dit niet met woorden maar met de vrije vorm van tekenen met kleurpotloden en stiften te doen, komt meer de gevoelslaag naar boven. Het project biedt een narratief-esthetische ondersteuning voor betekenisgeving bij mensen met kanker.

Op 29 november nam Hugo Vlug vanuit zijn rol als geestelijk verzorger deel aan een KWF Talk op de kunstbeurs PAN Amsterdam. Deze Talk was een retrospectief op het project 'In Search of Stories'.

Aan de deelnemers werd tijdens de Talk een voorbeeld gepresenteerd van een patiënt, bij wie het slechte nieuws van zijn ziekte als een bom in zijn leven was gevallen. Zijn slechtnieuwsgesprek had ertoe geleid, dat hij alle kleur uit zijn bestaan had uitgewist en zijn enige perspectief nog was: medicatie slikken en doodgaan. Met deze coping attitude trof Hugo hem in de eerste fase van het 'In Search of Stories' project. In de vervolg gesprekken kwam er ruimte voor andere perspectieven: wat is er nog wél mogelijk, en hoe om te gaan met de relaties met zijn vrouw en kinderen? Er kwam weer kleur terug. In het vervolg maakte deze patiënt in co-creatie met een kunstenaar een collage, waarin hij vele aspecten van zichzelf, zijn leven en zijn belangrijke relaties verbeeldde.

Dit kunstwerk, waarvan hieronder een detail is afgebeeld, kreeg een prominente plek in zijn huis en werd onderwerp van gesprek met zijn gezin, familie en vrienden.

De Talk werd afgesloten met Q&A van de ongeveer veertig aanwezige belangstellenden.

Een deel van het kunstwerk, dat een patiënt maakte in het project 'In Search of Stories'.

Transferafdeling

Ook in 2024 leverden we vier uur geestelijke verzorging aan de Transferafdeling van Amstelring. Op de eerste plaats hadden we individuele gesprekken met patiënten over de situatie waarin ze verkeren, de impact ervan en betekenis die ze daar zelf aan geven.

Daarnaast begeleidden we wekelijks samen met de activiteitenbegeleiding de gespreksgroep. Twee uur van gedachten wisselen - voor wie dat wil en kan – over een relevant thema met koffie en thee. Meestal werd een deel van de

bijeenkomst besteed aan kennis maken, zodat de tijdelijke bewoners wat beter weten met wie ze de tijd doorbrengen. Onderwerpen die besproken werden waren onder meer seksualiteit, afhankelijk zijn, nutteloze ouderen, ik ben er nog!, onze eerste ontmoeting en geluk kan je zelf beïnvloeden. De gespreksgroep bood steeds weer waardevolle aanknopingspunten om individueel verder te praten. Voor patiënten met een moslim-achtergrond waren onze imam en moslim geestelijke verzorgster beschikbaar.

Transferafdeling, Kerstviering met kinderkoor Britse School Amsterdam

Betrokkenheid bij ethiek, morele counseling

Ethiek is een belangrijke kerncompetentie van geestelijke verzorging. Ons team ondersteunt patiënten met morele counseling wanneer zij voor ingrijpende morele dilemma's komen te staan. In een individueel gesprek wordt verkend wat er voor de patiënt op het spel staat en van waarde is. Daarnaast hebben de hiervoor gecertificeerde geestelijk verzorgers uit ons team dit jaar weer moreel beraden begeleid op verschillende verpleegafdelingen. Zorgverleners weten ons te vinden wanneer zij op de afdeling worstelen met de vraag wat voor een unieke patiënt in een concrete situatie het goede is om te doen.

Ook breder in de kliniek leveren we een bijdrage aan ethiek en morele competenties. Wouter de Vormer is lid van de Commissie Ethiek. Dit jaar is er o.a. een Broodje Ethiek georganiseerd over het thema Morele stress in tijden van schaarste. Aan de hand van prikkelende morele casuïstiek gingen drie inbrengers in gesprek met de vele aanwezigen. Benita Spronk is lid van de Regiegroep ethiek support. Daar wordt beleid afgestemd en informatie uitgewisseld op het terrein van de Commissie Ethiek, moreel beraad en morele counseling.

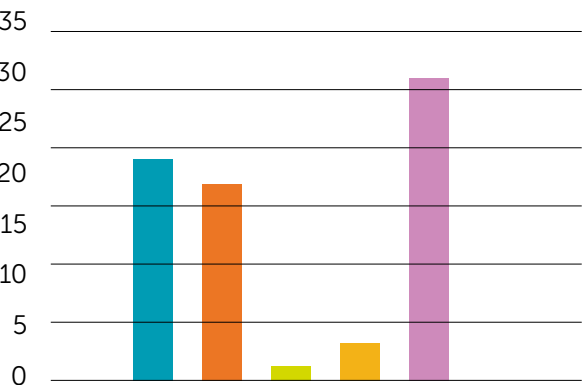

Bereikbaarheidsdienst

De bereikbaarheidsdienst buiten kantooruren is een waardevolle en belangrijke bijdrage aan goede patiëntenzorg in Amsterdam UMC. Dit betekent dat er in geval van nood op zowel werkdagen als in de weekenden tussen 8.00 uur 's ochtends en 20.00 's avonds een geestelijk verzorger kan worden opgeroepen. Zowel voor patiënten als voor hun naasten, als ook voor artsen en verpleegkundigen die met acute nood-situaties geconfronteerd worden, is de samenwerking met de dienstdoend geestelijk verzorger van grote waarde gebleken. Van elke oproep wordt een verslag gemaakt en zo nodig zet de eigen geestelijk verzorger in AMC of VUmc de eerstvolgende werkdag de zorg voort. In 2024 is de geestelijke verzorging 71 keer

opgeroepen, waarvan 43 oproepen uit het AMC kwamen en 28 oproepen uit locatie VUmc. Wanneer het levenseinde nadert, vragen gelovige patiënten en hun naasten om geestelijke steun. Dat gebeurt dan in de vorm van rituelen. Ook komt het voor dat patiënten zonder specifiek kenbaar gemaakte levensovertuiging om geestelijke verzorging vragen. Meestal betreft het dan een existentieel gesprek over een crisissituatie waarin patiënten of hun familieleden geconfronteerd worden met heftige problematiek, zoals een ernstig trauma of een plotseling overlijden met focus op rouwverwerking. De grafiek toont meer inzicht in de aard van de oproepen.

Oproepen in bereikbaarheidsdienst

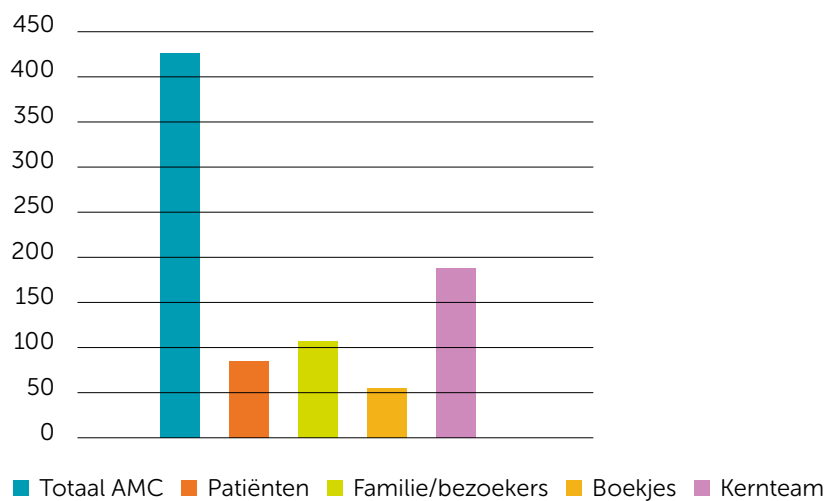

Islamitische rituelen: (Koran recitaties, smeekbeden en Dua), en gesprekken rond ethische dilemma's	19
Christelijke rituelen: (Ziekenzalvingen, Doop en bijbelteksten en gebeden)	17
Afscheidsritueel anders	1
Existentiële gesprekken	3
Telefonische informatie	31

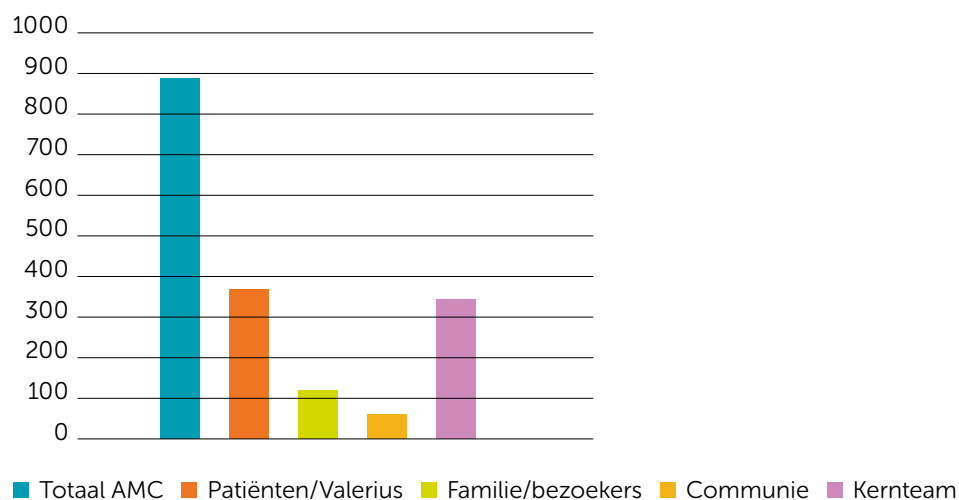
Aanwezigen in kerkdiensten

Totaal AMC 23	Patiënten	Familie/ bezoekers	Boekjes	Kernteam
425	76	105	57	187
Totaal VUmc 51	Patiënten/ Valerius	Familie/ bezoekers	Communie	Kernteam
884	355	124	59	346

Aanwezigen kerkdiensten AMC 2024

Aanwezigen kerkdiensten VUmc 2024

Vieringen en bijeenkomsten

Kerkdiensten

In 2024 zijn er, op een zomerstop in locatie AMC na, op de tweede en vierde zondag van de maand vieringen geweest in het Stiltecentrum van locatie AMC en elke week in de Kapel van locatie VUmc. In vertrouwde kring werd troost en bemoediging gezocht bij elkaar en bij God. De vieringen zijn een moment waarin de patiënten tot rust kunnen komen, even weg zijn van de afdeling en kunnen nadenken over het leven, hun ziekte en de soms confronterende omstandigheden in en buiten het ziekenhuis. Inspiratie wordt aangereikt aan de hand van teksten uit de Bijbel, preken, gebeden en liederen die worden gezongen onder begeleiding van pianisten en/of organisten. Na de viering is er koffie en thee en ontstaan er spontane gesprekken tussen patiënten onderling en tussen patiënten en de andere bezoekers.

Bijzondere vieringen vonden plaats met Pasen en Kerst. In het Stiltecentrum van het AMC was er met Pasen samenzang en een duo speelde piano- en vioolmuziek. Met Kerstmis was er een Klarinet Trio en pianomuziek. In de Kapel van VUmc was er zang met begeleiding op de piano. Elke viering zijn er vrijwilligers actief die onder andere zorg dragen dat de patiënten worden begeleid van hun afdeling naar de viering. Eén keer per jaar komen in AMC de vrijwilligers in vergadering bij elkaar om te overleggen. Hun inzet is onmisbaar voor een goed verloop van de vieringen. De diensten in AMC en VUmc waren voor patiënten die niet fysiek aanwezig konden zijn live te volgen op YouTube. Voor ons als Geestelijk Verzorgers zijn de vieringen een klein maar vast onderdeel van ons werk en dragen bij aan onze aanwezigheid.

Eric Bras, kapel locatie VUmc

Islamitische gebedsruimte

Religieuze rituelen hebben een speciale betekenis en plaats in het menselijk leven. Deze bevatten diepe spirituele en esoterische dimensies die morele invloed hebben op het menselijk gedrag. Het dagelijks leven legt de mens in het algemeen verschillende zorgen en verplichtingen op, die hem/haar mentale uitdagingen geven. Men werkt hard om zijn/haar persoonlijke en sociale leven in goede banen te kunnen leiden. In de drukte van het dagelijks leven wordt vaak de aandacht voor het spirituele aspect uit het oog verloren, waardoor men wordt blootgesteld aan een gevoel van innerlijke leegte. In deze context is het vrijdaggebed een gelegenheid om ons spiritueel en intellectueel te voeden en om bruggen te bouwen tussen verschillende culturen, leeftijden en sociale achtergronden van mensen die het ziekenhuis bezoeken.

Het vrijdaggebed is een belangrijk wekelijks moment voor de familie van patiënten en het ziekenhuispersoneel. Patiënten kunnen het ook bijwonen of via het YouTube-kanaal van de dienst geestelijke verzorging live volgen. Het organiseren van het vrijdaggebed in het Amsterdam UMC ziekenhuis bevordert het gevoel van zorgzaamheid en ondersteuning. Het biedt de aanwezigen een spirituele omgeving waarin zij naar inspirerende recitaties van de Koran kunnen luisteren en spirituele preken, die bij hen het nadenken over de betekenis van het leven stimuleert. Ook de schoonheid van de gebedsruimte bevordert hun innerlijke vrede en rust. De patiënten en hun familie bezoeken de gebedsruimte ook buiten de vrijdag om.

Als het medisch team ervoor zorgt dat de patiënten fysiek gevrijwaard worden van ziekte-symptomen, dan zorgt het vrijdaggebed in het ziekenhuis ervoor om de innerlijke kracht van de patiënten te versterken, zodat zij de bijwerkingen van behandelingen kunnen verdragen. Het vrijdaggebed omvat een preek met een reeks adviezen, spirituele begeleiding en intellectuele contemplaties. Hier in het ziekenhuis speelt het vrijdaggebed een belangrijke rol bij het integreren van spiritualiteit in de dagelijkse routine van patiënten en personeel. De schoonheid van het vrijdaggebed manifesteert zich ook in het uiterlijk van de aanwezigen. Deze komen naar het vrijdaggebed gekleed in mooie kleding, nadat ze zich hebben gewassen en geparfumeerd met aangename geuren. Zij vertonen zich in een beschaafde en esthetische uitstraling die de materiële en spirituele waarde van het vrijdaggebed belichaamt.

Ook op locatie AMC is een gebedsruimte, al wordt daar geen vrijdaggebed georganiseerd. De gebedsruimte wordt door vele gelovigen gebruikt voor devotionele en spirituele rituelen en bezinning. De ruimte biedt de mogelijkheid om gezamenlijk te bidden, maar ook om individueel gebeden te verrichten. Daarnaast trekken mensen zich vaak terug in deze ruimte om de Koran te lezen en zich te wenden tot innerlijke krachtbronnen die nodig zijn om betekenis te geven aan de gebeurtenissen die hen in het leven overkomen.

Smeekbeden worden uitgesproken door familieleden voor hun dierbaren in het ziekenhuis, door patiënten voor hun genezing en door anderen

voor het welzijn van iedereen, met als doel veerkracht en zingeving te versterken. De gebedsruimte fungeert als een ontmoetingsplaats voor spirituele zielen en gevoelens die elkaar troosten en versterken. Iedere onuitgesproken emotie vindt hier rust en een plek.

Mohamed Ben Ayad, vrijdaggebed locatie VUmc

Herdenkingen

'Ik heb de herdenking als een cirkel van licht ervaren. Dank voor de boom, de prachtige muziek, de mooie woorden, het schitterende gedicht en de mogelijkheid om vanaf heden, op de plek waar hij is overleden, bij zijn dood stil te kunnen staan.'

Ieder jaar bieden wij in de vorm van herdenkings-bijeenkomsten gelegenheid en ruimte aan nabestaanden om hun dierbaren te herdenken die in Amsterdam UMC zijn overleden. We organiseerden ook het afgelopen jaar op locatie AMC twee kinderherdenkingen en een algemene herdenking. Deze bijzondere vorm van nazorg ondersteunt nabestaanden in hun rouw, door erkenning van hun verlies en onderlinge herkenning.

Families met soms sterk verschillende verhalen en achtergronden komen dan terug in het ziekenhuis, vaak een plek van beladen herinneringen. In samenwerking met verpleegkundigen van de afdelingen worden de kinderherdenkingen voorbereid. Omlijst door muziek en poëzie wordt in een bezinning stilgestaan bij de ervaringen en gevoelens die de aanwezigen delen.

'Het was prachtig, liefdevol, troostrijk en confronterend, om niet alleen ons eigen verdriet te voelen, maar tevens te ondervinden dat wij niet de enigen zijn die een kind moeten missen.'

Centraal in de bijeenkomst staat het noemen van de namen. Van kinderen die enkele weken of jaren hebben geleefd, en ook van kinderen die al tijdens de zwangerschap zijn overleden. Bij het noemen van de naam worden voor ieder kind kaarsjes aangestoken door familieleden, naasten of zorgverleners.

Ouders ontvangen per post een uitnodiging met daarin ook een blanco kaartje. Hen wordt gevraagd om op dit kaartje de naam van hun kind te schrijven of de kaart te versieren. Bij aankomst hangen ouders met veel zorg en liefde de kaartjes op in onze Gedenkboom, die tijdens de herdenking een centrale plaats inneemt. De kaartjes van de Gedenkboom worden zorgvuldig in een fotoalbum bewaard in het Stiltecentrum. Met regelmaat treffen wij ouders die langskomen om het album in te zien, om even stil te zijn.

'Wij hopen voor alle ouders die deze verdrietige weg nog gaan bewandelen, dat dit altijd een onderdeel van uw zorg mag blijven.'

De algemene herdenking op 1 november was met driehonderd aanwezigen ook een indrukwekkende bijeenkomst. Nabestaanden geven terug dat de herdenking eraan bijdraagt dat de plek die eerst beladen was, het ziekenhuis waar een dierbare aan zijn einde kwam, door deze herdenking een andere, meer positieve lading krijgt. Dat is heel waardevol. Mensen voelen zich minder alleen als ze zien dat ze niet de enige zijn die iemand verloren hebben.

Kaartjes in de gedenkboom

Een ruimte die het dragen kan...

Het Stiltecentrum in het AMC werd afgelopen najaar voor de tweede keer een bijzondere plek waar met diep respect en zorgvuldige aandacht tijd genomen werd voor de repatriëring van voorouderlijke resten vanuit de collectie van Museum Vrolik op locatie AMC.

In april 2019 werden de Maori schedels overgedragen om terug te keren naar Nieuw Zeeland.

En nu opnieuw in 2024 hebben we weer kunnen beleven hoe waardevol het is wanneer een ruimte

het dragen kan...

Een overdrachtsceremonie vond plaats waarin de schedels uit Tanimbar aan leden van de familie Maselman werden meegegeven om terug te keren naar Indonesië. Met het aansteken van een kaars voor elke schedel, door aanwezige familieleden, ontstond zacht licht waarin dit geladen moment gedragen werd. Het slotgebed, uitgesproken in de moedertaal van Tanimbar door een familielid, gaf woorden aan een diepe, respectvolle stilte.

Wekelijkse meditatiesessies

Uit onderzoek blijkt dat stilte essentieel is voor ons (overbelaste) brein en bijdraagt aan zowel lichamelijk als mentaal welzijn. Meditatie kan helpen om werkstress te verminderen en de concentratie te verbeteren.

Om collega's hierin te ondersteunen, organiseren we al enkele jaren wekelijkse meditatiesessies in de kapel van VUmc en in het stiltecentrum van AMC: op dinsdag en donderdag tijdens de lunchpauze van 12.15 tot 12.40 uur. Sinds september 2023 is daar ook de vrijdag bij gekomen.

Deze sessies bestaan vaak uit geleide meditaties, met wisselende thema's en begeleid door ervaren collega's uit het team van geestelijk verzorgers of andere afdelingen binnen de organisatie. Steeds vaker sluiten ook patiënten aan, die soms zelfs na hun opname online blijven meedoen.

De behoefte aan een moment van rust tijdens de werkdag groeit. Meditatie biedt niet alleen ontspanning, maar ook ruimte voor reflectie en helpt om de aandacht opnieuw te richten.

Ons meditatieteam bestaat uit zes collega's uit verschillende divisies, en we zorgen voor een gevarieerd aanbod dat aansluit bij de seizoenen.

Daarnaast versturen we elke dinsdag een bezinningsmail met informatie over de meditaties van die week, aangevuld met een reflectie op actuele thema's of de tijd van het jaar. Inmiddels ontvangen ruim 200 collega's deze mail, en uit de reacties blijkt dat deze goed wordt gewaardeerd. Onderaan deze tekst een willekeurige afbeelding en citaat uit een van deze bezinningsmails. De meditaties zijn ook via Zoom te volgen, en

een vaste groep thuiswerkende collega's maakt daar dankbaar gebruik van. Zowel online als op locatie zien we een toenemende interesse in deze waardevolle momenten van rust en bezinning.

“Geluk zit in kleine dingen. Vroeg of laat komt iedereen daarachter. Een goed gemaakte capuccino. Vertederend over je lief die je in haar of in zijn slaap hoort mompelen. Behaaglijk onder warme dekens liggen, over een oeroud voetpad lopen met je rugzak en ineens de schoonheid van die oude stenen onder je voeten zien. Een kale eik tegen de blauwe winterlucht. Een hond die zomaar naar je toekomt en zijn voorpoten op je knieën legt. De roes na het hardlopen als het zweet van je kin drupt, de endorfine door je brein stroomt en je eindelijk bent losgekomen van wat je al dagen bezighield.”

Oek de Jong in De Blauwe Maandag

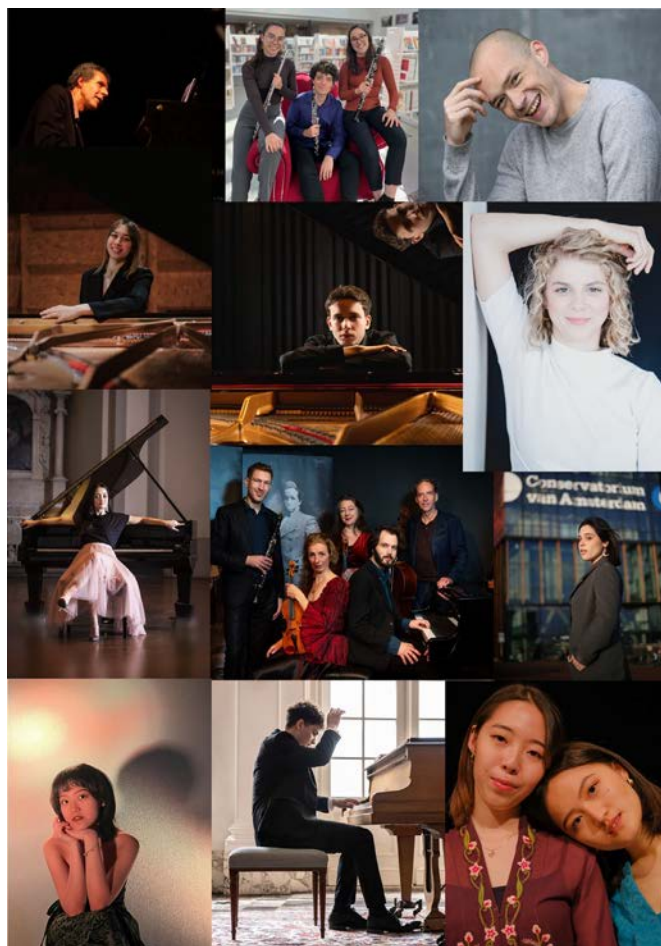
Lunchconcertserie

Medewerkers op beide locaties hebben tweemaal per maand de kans om plezier, ontroering, inspiratie en innerlijke rust te ervaren tijdens de maandelijkse lunchconcerten met klassieke muziek.

Op locatie VUmc vindt het concert plaats in de Kapel op elke tweede donderdag van de maand, op locatie AMC elke eerste dinsdag van de maand in het Stiltecentrum. Ook patiënten worden via de weekbrief op de hoogte gebracht van deze evenementen. De concerten op locatie VUmc

worden via YouTube live gestreamd en kunnen direct na afloop teruggekeken worden.

De musici zijn in de meeste gevallen getalenteerde en geschoolde studenten van het Conservatorium van Amsterdam. Zowel zij als het publiek geven ons regelmatig terug hoezeer ze deze 'pareltjes' in Amsterdam UMC weten te waarderen.

Exposities

Kunst kan een welkome afleiding zijn in de dagelijkse besommeringen. Het kan dienen als markeringspunt in je dagelijkse looproute door onze gebouwen, als een ervaring van schoonheid of als een onderwerp van gesprek. Kunst boeit, maakt nieuwsgierig, geeft inspiratie, reflectie en brengt kleur in het ziekenhuis. Jaarlijks organiseren wij enkele exposities in de kapel. De deelnemers zijn medewerkers van VUmc, of mensen direct aan hun gelieerd.

Onderzoek

Onderzoek vormt een belangrijk onderdeel van onze missie en visie. Met wetenschappelijk onderzoek, gericht op impact, werkwijze en evaluatie, willen we bijdragen aan het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden omtrent existentiële en spirituele aspecten van ziekte, zorg en gezondheid. Uitgangspunt hierbij is dat ons onderzoek bijdraagt aan de innovatie van geestelijke verzorging en deze innovatie verder in wetenschappelijk onderzoek verankert.

Ons onderzoek richt zich enerzijds op het ontwikkelen van nieuwe interventies voor geestelijke verzorging, en anderzijds op het ontsluiten van geestelijke verzorging voor nieuwe doelgroepen. Hierbij initiëren we niet alleen zelf projecten, maar dragen we ook actief bij aan de projecten van anderen.

In 2024 hebben we aan diverse onderzoeksprojecten kunnen werken.

Zo hebben we ons bestaande onderzoeksproject 'levensvragen bij milde cognitieve stoornis en beginnende dementie' verder uit kunnen voeren door een subsidie van de stichting Equilibrio. Zie deze patiënten video met een korte uitleg over de groepsgesprekken die we in dit kader voeren [Levensvragen bij milde cognitieve stoornis \(MCI\) en beginnende dementie - YouTube](#)). Of deze podcast waarin we samen met een deelnemer praten over de impact die deze groepsgesprekken kunnen hebben ([zie #19: Zingeving en dementie: HersenHelden | Podcast on Spotify](#)), of dit verslag van een presentatie die we tijdens een zogenaamd lunch and learn seminar hebben gegeven (zie [Levensvragen centraal tijdens Lunch & Learn - Alzheimercentrum Amsterdam](#))

Dankzij een subsidie van de VUvereniging hebben we ook het onderzoek naar de existentiële uitdagingen bij slokdarmkanker kunnen voortzetten. In het kader van dit onderzoek voeren we zingevingsgesprekken met patiënten en hun naasten. Zie dit artikel over ons onderzoek voor meer informatie over waar patiënten en hun naasten tegenaan kunnen lopen, en wat een gesprek dan op kan leveren [Hoe voer je een gesprek over het leven met slokdarmkanker? - Vrije Universiteit Amsterdam](#)

Daarnaast heeft de VUvereniging het ons mogelijk gemaakt een onderzoek naar cultuur sensitieve zorg op te starten. Naarmate de Nederlandse samenleving cultureel en religieus diverser wordt, worden ook de culturele, religieuze en ethische vraagstukken rondom de behandeling in de laatste levensfase complexer. Dit vraagt van zorgverleners dat zij specifieke cultuur sensitieve kennis- en expertise ontwikkelen. Met ons onderzoek willen we begrijpen welke spanning dit mogelijkwerij oplevert en welke cultuur sensitieve kennis- en expertise er dan nodig is. Tot slot willen we een onderwijsmodule maken waarmee deze kennis- en expertise kan worden ontwikkeld. Voor informatie, zie bijvoorbeeld deze video: [VUvereniging Stories 5: Cultuursensitieve zorg](#). Het onderzoek werd in 2024 opgenomen in de presentatie van de VUvereniging op het Déjà VU Festival, zie [Verbinding creëren tussen zorgverleners en zorgontvangers in de laatste levensfase - Vrije Universiteit Amsterdam](#)

De VUvereniging ondersteunt ons bovendien met een subsidie om een passend, structureel en duurzaam aanbod van (poli)klinische op mindfulness gebaseerde interventies te

ontwikkelen, testen en evalueren voor patiënten met levensbedreigende hematologische aandoeningen zoals acute leukemie en lymfeklierkanker. Zie voor meer informatie een artikel over het onderzoek in de nieuwsbrief van de VUvereniging [Op de afdeling hematologie vinden patiënten rust met mindfulness - Vrije Universiteit Amsterdam](#).

Tot slot hebben we ook in 2024 aan het onderzoek naar zingevingsgesprekken in de oncologie gewerkt. Samen met een team van artsen, een psycholoog en een PhD student onderzoeken we de behoefte aan én impact van zingeving-

gesprekken bij het omgaan met ongeneeslijke kanker, of juist bij het oppakken van het leven na de behandeling voor kanker. Scroll [hier](#) bijvoorbeeld naar het kopje *A meaning-making conversation for patients with prolonged incurable cancer* voor een video met meer informatie over het onderzoek naar zingevingsgesprekken met palliatieve patiënten. En zie hier een wetenschappelijke publicatie over ons onderzoek naar zingeving bij mensen die het leven weer oppakken na de behandeling voor kanker <https://doi.org/10.1080/07347332.2024.2409860>.

Afbeelding en tekst weekbrief locatie VUmc

Moge de weg oprijzen om je te begroeten.

Moge de zon warm op je gezicht schijnen.

Moge de regen zacht op je akkers vallen.

Moge je de wind altijd in je rug hebben.

Moge je onderweg gezelschap vinden.

Moge God je bewaren in de palm van zijn hand.

lerse zegen

Opleidingen en onderwijs

Klinische lessen

Het jaar 2024 was een jaar waarin zoals gebruikelijk klinische lessen onder leiding van de dienst geestelijke verzorging van Amsterdam UMC werden gegeven aan coassistenten, verpleegkundigen en huisartsen in opleiding. In dit verslag willen wij een indruk geven van wat er in de klinische les voor de coassistenten aan de orde komt. Om de drie weken ontvangen we een groep van zes tot acht coassistenten voor een klinische les. In het tijdsbestek van een uur behandelen we twee thema's. Het eerste gedeelte van de klinische les gaat specifiek over de bijdrage van de dienst geestelijke verzorging in het ziekenhuis. Hiermee probeerden we de bekendheid van onze dienst onder de toekomstig artsen te vergroten of de beperkte opvatting erover te verbeteren. Want we zien regelmatig toekomstige dokters die geen idee hebben wat de geestelijke verzorging inhoudt, of die beperken tot alleen gelovige mensen, terwijl de behoefte aan zingeving universeel is.

De levensvragen zijn van alle tijden en komen voor bij alle mensen, zeker bij belastende gebeurtenissen, zoals ziekte, trauma en verlies. We krijgen vaak de volgende vraag van de coassistenten: welke vragen komen jullie tegen bij de patiënten in het ziekenhuis? De vragen waar de patiënten mee zitten lopen sterk uiteen, maar de meeste ervan zijn een variant op deze: 'ik was altijd een goed mens en ik leefde altijd gezond. Waarom overkomt mij dit, en wat maakt mijn leven de moeite waard?'. In onze klinische lessen proberen we de coassistenten duidelijk te maken dat we naast het geven van troost en morele steun van patiënten in de levensfase waarin ze zitten, ook met hen samen zoeken naar hun bronnen van kracht en balans.

We proberen de aanwezigen bewust te maken van het belang van aandacht te besteden aan de gehele mens en niet alleen aan de fysieke klachten. We merken in onze gesprekken met de coassistenten dat ze echt ook wel inzien dat praten over zingeving geen onzin is.

Gedurende de lessen wordt ons ook gevraagd hoe we in contact komen met de patiënten en hoe de patiënten de weg naar de geestelijke verzorging vinden. Het interesseert hen ook te horen hoe zij de patiënten in contact kunnen brengen met de geestelijke verzorging. Er zijn verschillende kanalen waarlangs de patiënten in contact kunnen komen met de geestelijke verzorging. De eerste is natuurlijk via een consult in EPIC dat de artsen of verpleegkundigen aanvragen bij de dienst geestelijke verzorging. De tweede is dat de patiënt of zijn familie via een arts of een verpleegkundige een gesprek kan aanvragen met een geestelijk verzorger. De derde is, dat de geestelijk verzorger in contact komt met patiënten door op eigen initiatief de zorgafdelingen te bezoeken om kennis te maken met de patiënten, of door koffie momenten van de verpleegkundigen en multidisciplinaire overleggen bij te wonen.

Het tweede gedeelte van de klinische lessen gaat over hoe je beter kunt communiceren met de patiënten en hun naasten. Het is gebleken dat het meestal niet zozeer gaat over wát je zegt, maar meer over hóe je het zegt. De coassistenten krijgen een aantal fragmenten van een documentaire te zien waarin patiënten en familieleden hun zegje doen en hun ervaringen delen. Fragmenten duren ongeveer zeven minuten, vervolgens krijgen de coassistenten de

gelegenheid om hierop te reageren en daarover in gesprek te gaan met de geestelijk verzorger. Het is interessant om te zien hoe een aantal van hen in eerste instantie in de verdediging schiet en sommige van hen begrip tonen, echter wel met een 'maar'. De coassistenten verwachten dat wij de standpunten die in de fragmenten naar voren zijn gebracht gaan verdedigen. Maar wij voeren met hen juist een open gesprek hierover en begeleiden hun leerproces met reflectie vragen. Zoals, wat kan je betekenen voor deze patiënt en zijn familieleden? In een van de fragmenten is de zoon van een terminale patiënt boos en verdrietig. Hij zei dat niet naar hem en zijn familie wordt geluisterd. De coassistenten krijgen de vraag voorgeschiedeld hoe zij met deze familie zouden omgaan, als zij hun arts waren. Bezien vanuit zorgperspectief, wat hebben deze familieleden eigenlijk nodig? Het is interessant om te zien hoe divers de co-assistenten ingaan op morele dilemma's die in de fragmenten aan de orde kwamen.

Soms zien we ook hoe zij diep onder de indruk zijn van het verdriet en de machteloosheid die de familieleden van een patiënt ervaren.

In onze klinische les leggen we de coassistenten de volgende casus voor: tijdens een gesprek rond het staken van een behandeling van een patiënt op de intensive care, komt een familielid met het volgende: 'wat kan er gebeuren als wij niet willen dat u de behandeling van onze vader staakt?'.

De coassistenten proberen zich voor te stellen dat zij de arts zijn die deze vraag krijgen.

Hoe zou je deze vraag dan beantwoorden?

Deze vraag en andere leiden tot een leerzame discussies tussen de coassistenten, waarin wij begeleiden. De ervaringen van de patiënten leren ons dat een succesvolle dokter niet alleen degene is die successen boekt op het gebied van behandelingen van patiënten, maar ook degene is die de patiënten en hun familie in het ziekteproces zorgvuldig meeneemt.

Foto Digidaan

Stagiairs

Op onze beide locaties waren stagiairs actief. Aan Melanie op locatie VUmc is gevraagd hoe zij deze periode heeft ervaren.

Mijn naam is Melanie Bonzel. Van oktober 2023 tot en met mei 2024 liep ik stage als geestelijk verzorger in het Amsterdam UMC, locatie VU. Deze stage was mijn eerste echte kennismaking met het vak, maar niet met de ziekenhuiswereld. Voor ik aan mijn master Humanistiek begon, werkte ik als verpleegkundige. Het stage lopen in een nieuwe rol was in het begin even wennen, maar gaandeweg vond ik steeds meer mijn plek. Al wandelend door de gangen en over afdelingen, pratend met patiënten en collega's, leerde ik mijn rol als geestelijk verzorger kennen.

Vanaf dag één werd ik warm ontvangen in een betrokken en zeer kundig team. De diversiteit in het team maakte dat ik veel kon leren van al mijn collega's. Ik kon bij iedereen terecht met mijn vragen, waardoor ik ontzettend gestimuleerd werd in mijn leerproces. Mijn begeleider speelde een bijzondere rol in mijn stage. Ze gaf mij het vertrouwen om mijn eigen manier van werken te ontwikkelen en hielp mij scherper te kijken naar wat er in een gesprek gebeurt. Al vrij snel in mijn stage mocht ik zelfstandig patiënten bezoeken.

Ik sprak met mensen die zich midden in een crisis bevonden, zich voorbereidden op een afscheid of worstelden met hoe verder te leven na een ingrijpende gebeurtenis. Soms lag de focus op het samen uithouden van de zwaarte, zonder deze direct te willen verlichten. Andere keren waren de gesprekken meer gericht op het alledaagse, of ontstond er ruimte voor reflectie, betekenisgeving en het zoeken naar kleine lichtpunten in een moeilijke periode.

De openheid en het vertrouwen van patiënten en naasten raakten mij iedere keer opnieuw.

Tijdens mijn stage reflecteerde ik zeer regelmatig met mijn begeleider op de gesprekken die ik voerde. Dit deden we samen aan de hand van verbatim en mijn persoonlijke ervaringen. Deze regelmatige reflectie zorgde voor verdieping in mijn professionele ontwikkelingen en voor groei op persoonlijk vlak. Naast het patiëntencontact verdiepte ik mij, in het kader van mijn masterthesis, in de rol van mindfulness op de hematologie-afdeling. Ik combineerde literatuuronderzoek met het afnemen van interviews met zorgverleners en experts uit verschillende ziekenhuizen in Nederland die zich bezighouden

met de inzet van mindfulness. Dit onderzoek gaf mij inzicht in de mogelijkheden van mindfulness binnen de zorg en hielp mij ook om mijn eigen praktijk als geestelijk verzorger te verfijnen. Ik ontdekte van dichtbij hoe oprechte aandacht en vertraging een wezenlijk instrument kunnen zijn in de begeleiding van anderen.

Naast de gesprekken en het onderzoek kreeg ik tijdens mijn stage de kans om mee voor te gaan in een kapeldienst, groepsmeditaties te begeleiden en scholingen te geven aan verpleegkunde-studenten. Deze ervaringen op stage brachten mij veel nieuwe inspiratie en boden een uitlaatklep voor mijn creativiteit. Ook kreeg ik een kijkje achter de schermen bij de organisatie van een herdenking en lunchconcerten. Terugkijkend op deze periode zie ik mijn stage

als een intensieve, zeer leerzame en inspirerende periode in de dynamische omgeving die een academisch ziekenhuis is. Inmiddels werk ik als geestelijk verzorger in het Amstelland Ziekenhuis en tijdelijk op mijn oude stageplek in het Amsterdam VUMC. Het is bijzonder om hier weer terug te zijn. Met zekerheid kan ik zeggen dat mijn stage een stevige basis heeft gelegd voor mijn professionele ontwikkeling. Ik ben enorm dankbaar voor alles wat ik hier heb mogen leren en ervaren.

Teamdag

Tijdens onze jaarlijkse teamdag gaf Dalin Veldman een lezing naar aanleiding van diens onderzoek naar rouw- en verlieservaringen in de context van genderbevestigende trajecten. Politieke en maatschappelijke onrust rond gendertransities brengt aandacht voor complexe en genuanceerde ervaringen van trans personen en hun naasten in de verdrukking; hoe kan ruimte gemaakt worden voor gevoelens van afscheid of verdriet tijdens genderbevestigende trajecten, zonder daarmee de levensbevestigende kracht en noodzaak van transgenderzorg te ontkennen of ondermijnen? Welke vormen van rouw komen (non-binaire) trans personen tegen, en welke taal kan helpen om deze ervaringen te herkennen en begrijpen? Aan de hand van concepten als anticiperende rouw, ambigue verlies en niet-erkend verlies onderzocht Dalin de ervaringen van non-binaire trans personen met een mogelijke behandelwens.

Via vragen en opdrachten onderzochten wij hoe rouw en identiteit ook in onze eigen levens een rol spelen en met elkaar verbonden zijn, en welke taal hiervoor beschikbaar is.

De middag stond in het teken van strandzeilen, waarin we de wind gelukkig mee hadden. Een borrel en een gezellig diner maakten de dag compleet. En alweer leverden we met elkaar het bewijs dat we, ondanks de spreiding over twee werklocaties, één team zijn.

Bijlage 1, medewerkers GV

per 31 december 2024

Adem Köse	geestelijk verzorger
Alfons Bartholomee	geestelijk verzorger
Benita Spronk	hoofd van dienst, geestelijk verzorger
Dalin Veldman	geestelijk verzorger
Eric Bras	geestelijk verzorger
Erik van Halsema	stafadviseur
Femke Stock	geestelijk verzorger
Hantie Kotzé	geestelijk verzorger
Hugo Vlug	geestelijk verzorger
Jeroen Straatman	geestelijk verzorger
Lenneke Post	onderzoeker
Maria Berends - van Hoek	geestelijk verzorger
Marloes van Helden - Tienhoven	secretaresse
Mohamed Ben Ayad	geestelijk verzorger
Mohamed Chairi Chalon	geestelijk verzorger
Salima El Ayachi	geestelijk verzorger
Tuba Karanfil	geestelijk verzorger
Wouter de Vormer	geestelijk verzorger

VU Vereniging steunt ons werk

VUVERENIGING

Locatie VUmc

De Boelelaan 1117
1081 HV Amsterdam

T +31(0)20 444 4444
www.amsterdamumc.nl

Locatie AMC

Meibergdreef 9
1105 AZ Amsterdam

T +31(0)20 566 9111
www.amsterdamumc.nl